

Laatija
Tieto-osasto / Tietoliiketoimintayksikkö

Lausunto
16.8.2022

Julkinen
VN/12643/2021

Viite: Sisäministeriön lausuntopyyntö VN/12643/2021

Liikenne- ja viestintäministeriön lausunto sisäministeriölle hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle poliisilain muuttamiseksi

Sisäministeriö on pyytänyt 4.7.2022 päivätyllä lausuntopyynnöllä liikenne- ja viestintäministeriöltä lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle poliisilain muuttamiseksi. Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää yleisesti kannatettavana ehdotuksen tavoitetta selventää poliisilain salaisia tiedonhankintakeinoja koskevia säännöksiä, jotka ovat käytännössä osoittautuneet epäselviksi tai tulkinnanvaraisiksi. Esitysluonnoksen mukaan ehdotetut muutokset poliisilain 5 lukuun on tarkoitus valmistella niin, että ne vastaavat pääosiltaan oikeusministeriön pakkokeinolakityöryhmässä pakkokeinolain 10 lukuun tehtäviä muutoksia (OM058:00/2020).

Salaisia tiedonhankintakeinoja koskevassa poliisilain 5 luvussa ehdotetaan useita merkittäviä muutoksia. Telekuuntelu- tai televalvontalupaa ei enää jatkossa haettaisi ja määrättäisi teleosoite- tai telepäätelaittekohtaisesti, vaan telekuuntelua ja -valvontaa voitaisiin kohdistaa mihin tahansa tietyn henkilön käytössä olevaan osoitteeseen tai laitteeseen. Liikenne- ja viestintäministeriö pitää ehdotetun sääntelyn tavoitetta kannatettavana, mutta samalla on varmistuttava siitä, että seurattavien henkilöiden laitteita tai osoitteita ei lisätä seurantaan liian kevein perustein sivullisten luottamuksellisen viestin suojaamiseksi. Edelleen on oltava riittävät perusteet epäillä, että jokin yksittäinen laite tai teleosoite kuuluu päätöksessä tarkoitettulle henkilölle.

Tukiasematietojen hankkimiseen rinnastettaisiin tietojen hankkiminen tietyssä sijainnissa palveluntarjoajan tietokantaan yhdistyneistä tai yhdistyvistä teleosoitteista ja telepäätelaitteista. Kuten esitysluonnoksesta käy ilmi, sähköisen viestinnän palveluntarjoajat keräävät asiakkaidensa telepäätelaitteista ja teleliittymistä sijaintitietoa omiin tietokantoihinsa. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä mahdollistettaisiin tietojen hankkiminen tukiasematietojen lisäksi myös palveluntarjoajan tietokantaan tietyssä määritellyssä maantieteellisessä sijainnissa tallentuneista telepäätelaitteista ja teleosoitteista. Tätä perustellaan lähinnä teknologianeutraaliudella.

Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa, että ehdotuksessa tulisi kuvata nykyistä selkeämmin, kuinka paljon tiedonsaantioikeudet ehdotetun muutoksen myötä käytännössä laajenisivat. Esimerkiksi tietyn liittymän sijaintitietojen hankkiminen palveluntarjoajan tietokannasta vaikuttaa huomattavasti laajemmalla tiedonsaantioikeudella kuin nykyinen sijaintitietojen hankkiminen tietyn tukiaseman alueelta. Jos näin on, asia tulisi käsitellä seikkaperäisesti myös säätämisympäristöperusteluissa erityisesti perustuslain 10 §:n näkökulmasta.

Ehdotuksen mukaan viranomaiset voisivat jatkossa hankkia sijaintitietoja teleyrityksen lisäksi myös muilta sijaintitietoja kerääviltä palveluntarjoajilta. Ehdotuksen perusteluissa palveluntarjoajasta puhutaan sekä ”sähköisen viestinnän palveluntarjoajana” tai ”tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajana”. Liikenne- ja viestintäministeriön käsityksen mukaan myös tämä laajentaisi nykyisten tiedonsaantioikeuksien alaa huomattavasti, sillä määritelmästä riippuen sääntelyn piiriin voisi tulla huomattava määrä uusia toimijoita. Laajennusta ei ministeriön näkemyksen mukaan tulisi perustella pelkästään sääntelyn teknologianeutraaliudella, vaan rajoitukset yksityiselämän suojaan ja luottamuksellisen viestinnän suojaan sekä muihin relevantteihin perusoikeuksiin tulisi perusteellisesti arvioida. Myös ehdotuksessa tarkoitettu ”palveluntarjoaja” tulisi määritellä mahdollisimman täsmällisesti ja tarkkarajaisesti.

Ministeriö pitää tärkeänä, että esityksessä arvioitaisiin kokonaisvaltaisesti ehdotuksen vaikutuksia yksityisyyden suojaan. Arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota myös sivullisten yksityisyyden suojaan. Lisäksi ehdotuksen vaikutuksia tulisi arvioida teleyritysten näkökulmasta, sillä ehdotuksella voi olla merkittäviä vaikutuksia teleyrityksiin esimerkiksi silloin, kun niille tehtävien tietopyyntöjen määrä uuden sääntelyn myötä kasvaa.

Asiassa on tarpeen ottaa huomioon relevantti Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö. Yleisesti tuomioistuimen viimeaikaisen ratkaisukäytännön voidaan katsoa asettaneen rajoituksia viranomaisten tiedonsaantioikeuksille, edellisen kerran ratkaisussaan C-140/20. Tuomioistuimessa on myös parhaillaan vireillä ennakkoratkaisupyynnöitä, joilla voi olla vaikutusta ehdotuksen alaan, etenkin koskien sähköiseen viestintään liittyvien tietojen saantia siltä osin, kun kyse on poliisin tiedonsaantioikeuksia, joihin ei kohdistu tuomioistuimen ennakkovalvontaa (erityisesti asiat C-270/21 ja C-241/22).

Terminologian osalta liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää huomiota siihen, että ehdotuksen mukainen välitystietojen määritelmä eroaa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 40 kohdan mukaisesta välitystietojen määritelmästä.

Laura Eiro
Osastopäällikkö

Piia Nyström
Lainsäädäntöneuvos

Jakelu

Sisäministeriö